

המהפכה באה מלמטה

למה דווקא פנחס זכה לשכר נצחי –
ומה זה מלמד אותנו על כוחו של אדם אחד
שעושה מעשה, גם כשכולם שותקים

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת פנחס

לזכות
הרב יוסף וזוגתו מרת יעל ומשפחתם שיחיו
מיכאלשוילי

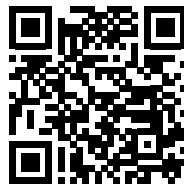
לזכות
שלוחי כ"ק אדמו"ר זי"ע
בכל רחבי תבל ומשפחותיהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בעבודת השליחות מתוך בריאות
הנכונה, פרנסה בהרחבה ונחת חסידותי מכל יוצאי חלציהם

נדפס על ידי הרוצה בעילום שמו

לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד

לפרטים נוספים ויצירת קשר פנו באימייל: INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG

למערכי שיעור נוספים בקרו באתר שלנו: WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שוויץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
יו"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי' במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2025
by Shluchim Office International

תוכן השיעור

א. פינחס – הקנאי הראשון.....5

לאחר שבלעם נכשל במזימתו לקלל את ישראל, הוא מייעץ לבלק להכשילם בזנות ועבודה זרה (מקור 1). עצתו מיושמת, וכתגובה מצווה ה' להרוג את החוטאים (מקור 2). בני שבט שמעון, שנבהלו מהעונש, פונים לנשיא השבט שיכשיר את מעשיהם. זמרי ניגש למשה מלווה במדיינית וטען בציניות כיצד אוסר עליהם את המדייניות בשעה שמשה עצמו נשא את בת יתרו? (מקור 3).

פינחס, שצפה באירועים, הרג את זמרי והמדיינית, ובכך משכך את כעסו של ה', ועוצר את המגפה שפקדה את העם בעקבות החטא (מקור 4). בשכר זה הוא ובניו זוכים לכהונת עולם (מקור 5).

ב. מה מיוחד במעשה פינחס?.....8

שואל הרבי: מדוע זכה דווקא פינחס לשכר מיוחד כזה על כך ששיכך את כעס ה' וביטל את המגפה, הרי גם משה רבנו, שיכך, כמה פעמים את כעס ה' על ישראל והוא לא זכה לשכר כזה. ואדרבה, כשהוא ביקש שמנהיגותו תעבור לבניו בירושה, בקשתו נדחתה (מקור 9)?

דוגמאות: משה שיכך את כעס ה' לאחר חטא העגל (מקור 6), בחטא המתאוננים (מקור 7), ובפרשת המרגלים (מקור 8).

ג. ההבדל הקטן.....10

הביאור: קיימים הבדלים מהותיים בין פעולות משה ופינחס:

דרך הפעולה: משה שיכך את כעס ה' באמצעות תפילה לה', שמחל לישראל – מלמעלה למטה. פינחס לעומתו עשה מעשה שעורר את ישראל לתשובה – מלמטה למעלה.

סוג המסירות: משה היה מוכן למסור את נשמתו והרוחניות שלו עבור עם ישראל, אך לא את חייו הגשמיים, ופינחס לעומתו מסר את חייו בפועל והעמיד עצמו בסכנת חיים מצד שבט שמעון.

ההבדלים הללו נובעים ממהות עבודתם הרוחנית של כל אחד מהם:

משה פעל תמיד בדרך של מלמעלה למטה – הוא קיבל את התורה משמים ומסרה לישראל, והיא בדרך ממילא אמורה להגן עליהם מפני החושך. ולכן בדרכו שלו הוא הסיר את הגזירה באמצעות תפילה לה', וכשנדרש מסר את נשמתו הרוחנית עבורם.

פינחס לעומתו, פעל בדרך של מלמטה למעלה, הוא עורר את העם לתשובה לשוב אל ה'. וכשנדרש מסר גם את גופו בעבור כך.

ומה ההבדל בתוצאה?

כאשר ההשפעה באה מלמעלה היא אמנם עוצמתית אך אינה מחוללת שינוי פנימי מתמשך, וכאשר האור מסתלק, ההשפעה נחלשת, וייתכן שהאדם ישוב למצבו הקודם. לעומת זאת, כשאדם פועל מלמטה באופן פנימי, התוצאה נמשכת לאורך זמן.

זו הסיבה שפינחס זכה ששכרו יעבור בירושה לצאצאיו, משום שהשפעתו חדרה למטה והשיגה שינוי מהותי.

[הדבר מתקשר לידוע שפינחס הוא אליהו הנביא, שגם הוא פעל בצורה דומה, להחזיר את העם בתשובה כמו במעמד הר הכרמל ונביאי הבעל (מקור 10)].

פתיחה

יש רגעים שבהם הכל סביבך קורס. הערכים מטשטשים, הגבולות נפרצים, המנהיגות שותקת - ואנשים פשוט זורמים עם מה שנוח.

ואז פתאום, מישהו אחד קם. הוא לא ממתין להוראות. לא מתבלבל מהלחץ הציבורי. לא שואל "מה יצא לי מזה". הוא מרגיש שהגיע רגע של אמת - ופועל. מתוך אחריות. מתוך אמונה. מתוך אכפתיות אמיתית.

זה הסיפור של פינחס.

סיפור של אומץ. של מסירות. של שינוי שבא מלמטה, מהשטח, מהלב. ובגלל זה - דווקא הוא, לא משה, זכה בפרס הכי גדול: ברית של נצח. כהונה לדורות. השפעה שממשיכה עד היום.

מה הסוד של מעשה פינחס? ולמה דווקא הוא מקבל שכר לדורות?

השיעור לפרשת פנחס

משיחת שבת פרשת פינחס ה'תשכ"א
לקוטי שיחות חלק י"ח, פינחס ג', בתרגום ללה"ק

א. פינחס – הקנאי הראשון

בפרשה הקודמת למדנו כיצד בלעם בא לקלל את עם ישראל, אך בעל כורחו נמצא מברך. בלק מלך מואב, אשר שכר את שירותיו, התאכזב קשות. גם בלעם עצמו לא רצה לברך את בני ישראל, אולם ה' הניח את הברכות בפיו בעל כורחו.

לפני שבלעם שב לביתו, הוא העניק לבלק עצה כיצד להתנכל לבני ישראל, כפי שהגמרא מספרת לנו:

עצת בלעם: הכשיל אותם בעבודה זרה

מקור 1 תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף ק"ו עמוד א' (עם ביאור ותרגום אבן ישראל)

אמר להם עצה זאת: אלקיהם של ישראל שונא זמה הוא, והם ישראל מתאווים לכלי פשתן, שאין להם בגדים חדשים, בוא ואשיאך עצה זו: עשה להן סכות, והושיב בהן זונות, זקנה מבחוץ וצעירה מבפנים, וימכרו להן כלי פשתן.

לתלמיד
עמ' 3

עשה להן קלעים מהר החרמון עד בית הישמות, והושיב בהן זונות, זקנה מבחוץ וילדה מבפנים, ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמהין ויוצאין לטיל בשוק, אומרת לו הזקנה: וכי אין אפה מבקש כלי פשתן? נכנס לראות ושואל למחיר, זקנה אומרת לו במחיר השנה, וילדה אומרת לו בפחות, וכך באים שתיים ושלש פעמים.

ואחר כך אומרת לו: הרי אפה כבן בית אצלנו, שב ברר לעצמה סחורה שאפה חפץ בה. וכד של יין עמוני מנח אצלה, ועדין לא נאסר לישראל סתם יין של עמוני ולא יין של גוים. אמרה לו: רצונך שתשתה כוס של יין? כיון שתשתה, בער בו יצרו.

אמר לה: הבעלי לי. הוציאה פסל של עבודה זרה מתוך חיקה, אמרה לו: עבד לזה! אמר לה: והלא יהודי אני ואסורה עלי עבודה זרה! אמרה לו: ומה אכפת לך? פלום מבקשים ממך אלא פעור (הטלת צואה בפניו), והוא אינו יודע שעבודתה בכה. כיון שעשה בן אומרת לו: ולא עוד אלא שאיני מנחמתך עד שתכפר בתורת משה רבה, שנאמר: "המה באו בעל פעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים כאהבכם" (הושע ט, י), שנתנו עצמם לחרפת הפעור, ואף שקצו שם ה'.

ועל הנאמר "וישב ישראל בשטים" (במדבר כה, א), ר' אליעזר אומר: "שטים" שמה, ר' הושע אומר: רמז הוא שנתעסקו בדברי שטות של זנות ועבודה זרה.

התורה מציינת זאת בקצרה ומתארת את תגובת הקב"ה למעשה:

מקור 2 ספר במדבר, פרק כ"ה, פסוקים א'-ה'

וישב ישראל בשטים, ויחל העם לזנות אל בנות מואב. ותקראן לעם לזכחי אלהיהן, ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן. ויצמד ישראל לבעל פעור, ויחר אף ה' בישראל. ויאמר ה' אל משה: "קח את כל ראשי העם, והזקע אותם לה' נגד השמש, וישב חרון אף ה' מישראל". ויאמר משה אל שפטי ישראל: "הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור".

לתלמיד
עמ' 3

כתוצאה מהוראתו המפורשת של הקב"ה, החלו בתי הדין לערוך דיונים ולקבל עדויות והוכחות מי חטאו בעבודה זרה, ולגזור עליהם מיתה.

החוטאים משבט שמעון מיהרו אל זמרי נשיא שבטם וזעקו בחרדה, "הולכים להרוג אותנו! תעשה משהו". זמרי החליט לעשות מעשה קיצוני שאולי יטה את הכף וכשיר את מעשה בנות מואב.

נשיא שבט שמעון מאתגר את משה

מקור 3 ספר במדבר, פרק כ"ה, פסוק ו'

וְהָיָה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא, וַיִּקְרַב אֶל אָחִיו אֶת הַמְדִינִית – לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִמָּה בָכִים פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד.

לתלמיד
עמ' 3

מסבירה הגמרא:

מקור 4 תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף פ"ב עמוד א' (עם ביאור ותרגום אבן ישראל)

הֲלֵךְ שִׁבְטוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן אֶצֶל זְמָרִי בֶן סְלוּא נְשִׂיאָם, אָמְרוּ לוֹ: "הֵן דְּנִין דִּינֵי נְפֹשׁוֹת וְהוֹרְגִין מֵאַתְּנוֹן, וְאַתְּהָ יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֵק?" מָה עָשָׂה, עָמַד וְקִבֵּץ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֱלָף מִיִּשְׂרָאֵל, וְהֲלֵךְ אֶצֶל כְּזָבִי בֵּת צוּר נְסִיכַת מְדִינָה, אָמַר לָהּ: "הַשְּׂמִיעִי לִי (שְׁכָבִי עִמִּי)".

לתלמיד
עמ' 4

תְּפִשָׁה בְּצִיצַת שְׁעֵרוֹתֶיהָ וְהִבִּיאָהָ אֶצֶל מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ: "כֵּן עֲמַרְם, זֹאת אֲסוּרָה אוֹ מִתְּרָת? וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִיא אֲסוּרָה, אִם כֵּן בֵּית יִתְרוֹ שְׂאֵתָה נְשׁוּי לָהּ מִי הַתִּירָה לָךְ?" אָף שֶׁכְּמוֹכֵן כְּשֶׁנִּשְׂאָ מֹשֶׁה אֶת בֵּית יִתְרוֹ הָיוּ שְׂנִיָּהֶם בְּנֵי נָח – וּמִתְּרִים זֶה לְזֶה.

באמצעות מעשה זה הוא רצה לשים סימן שאלה גדול על האיסור, ולהתיר את הזנות בצורה רשמית!

ואז הגיע פינחס...

מעשהו האמיץ של פינחס

מקור 5 ספר במדבר, פרק כ"ה, פסוקים ז'-ט'

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן, וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ. וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֶּבֶה, וַיִּדְקַר אֶת שְׂנִיָּהֶם – אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל, וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קֶבֶתָהּ – וְחֻצֵצֵר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה, אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֱלָף.

לתלמיד
עמ' 4

מקור 6 תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף פ"ב עמוד א' וב' (עם ביאור ותרגום אבן ישראל)

רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: רָאָה שִׁבְאָ מִלְּאָף וְהִשְׁחִית בָּעָם, וְהִבִּין שֵׁישׁ לְחַקוֹן הַדְּבָר שֶׁלֹּא יִגְבַר הַנֶּגֶף...

לתלמיד
עמ' 4

שֶׁלֶף פִּינְחָס שְׂנֵנָה (הוֹצִיאָ אֶת חֵד הַרְמָח), וְהִנִּיחָהּ בְּכַדּוֹ וַנִּרְאָה הַרְמָח כְּמַקְל בְּלִבָּד, וְהָיָה נִשְׁעָן וְהוֹלֵךְ עַל מַקְלוֹ עַל עֵץ הַרְמָח. וְכִיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ אֶצֶל שִׁבְטוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן, אָמַר: "הֵיכֵן מְצָאנוּ שֶׁשִׁבְטוֹ שֶׁל לְוִי חָשׁוּב מִשְׁלֵל שְׁמַעוֹן? אִם כֵּן בְּנֵי שִׁבְטְכֶם עוֹשִׂים כֵּן שֶׁמִּפְקָרִים עֲצָמָם אַחֵר בְּנוֹת מוֹאָב, גַּם לִי מִתֵּר". מִשְׁשִׁמְעוֹ דְּבָרָיו אָמְרוּ: "הִנִּיחוּ לוֹ לְהַפְגִּס, אָף הוּא כְּמוֹתָנוּ וְלַעֲשׂוֹת צָרְכָיו (לְתִשְׁמִישׁ) נִכְנָס". וְשִׁחָחוּ וְאָמְרוּ: "הַתִּירוּ פְּרוֹשִׁין (חֲסִידִים וִירָאִים, שֶׁפִּינְחָס מְגוּי עֲמָהֶם) אֶת הַדְּבָר".

החוטאים משבט שמעון – בראותם את פינחס מגיע – חשבו שהמהלך הצליח. הנה, נכדו של אהרן הכהן בעצמו, מגיע לחטוא עם בנות מואב.

בָּא פִּינְחָס וַחֲבֹטֶן לְפָנָי הַמָּקוֹם, אָמַר לְפָנָיו: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! וְכִי עַל אֱלוֹי יִפְלוּ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֱלֹהֵי מִיִּשְׂרָאֵל?" שֶׁהֲלֹא נֹאמַר "וַיְהִיו הַמִּתִּים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֲשָׂרִים אֱלֹהֵי" (בַּמִּדְבָּר כֹּה, ט). וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיִּפְלֵל וַתַּעֲצֵר הַמַּגֵּפָה.

על מעשהו זה של פינחס אומרת התורה בתחילת הפרשה:

מקור 7 ספר במדבר, פרק כ"ה, פסוקים י'-י"ג

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: "פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, הִשִּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם, וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי. לְכֵן אָמַר, הַנְּנִי נֹתֵן לֹךְ אֶת בְּרִיתִי שְׁלֹם. וְהִיְתָה לֹךְ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם, תַּחַת אֲשֶׁר קִנְאָ לְאַלְקֵינוּ וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל."

לתלמיד
עמ' 4

וש"י

שָׂאף עַל פִּי שֶׁכָּפַר נִתְּנָה כְּהֵנָּה לְזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, לֹא נִתְּנָה אֲלֵא לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו שֶׁנִּמְשְׁחוּ עִמּוֹ וְלִתְלוֹדוֹתֵיהֶן שִׁיּוּלֵידוֹ אַחַר הַמְּשַׁחָתָן, אֲבָל פִּינְחָס שֶׁנּוֹלַד קִדְּם לְכֵן וְלֹא נִמְשַׁח לֹא בָּא לְכָלֵל כְּהֵנָּה עַד כָּאן; וְכֵן שְׁנִינּוּ בְּזִבְחֵיהֶם (דף ק"א) לֹא נִתְּנָה לְפִינְחָס עַד שֶׁהֲרִגוּ לְזַמְרִי.

ב. מה מיוחד במעשהו של פינחס?

<< הרבי

משה הציל את ישראל שלשה פעמים

בפרשתנו מסופר, שכיון שפינחס "השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי", על כן יתן לו הקב"ה את השכר של "בריתי שלום". והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם גו".

לתלמיד
עמ' 5

מלשון הפסוק משמע, שעיקר הטעם שזכה לשכר של "בריתי שלום", הוא לפי ש"השיב את חמתי מעל בני ישראל גו' ולא כליתי את בני ישראל גו'..."

ואינו מובן: הענין של "השיב את חמתי מעל בני ישראל גו' ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" מצינו גם לגבי משה רבינו; ולא פעם אחת בלבד, כי אם כמה פעמים¹, כמסופר בכתוב² - ואם כן מהו החידוש לגבי פינחס, שדוקא הוא זכה לשכר זה של "בריתי שלום" על כך?

מקור 8 ספר שמות, פרק ל"ב, פסוקים ט"ו-א, ו"ד

בחטא העגל, כאשר עם ישראל חטא בעבודה זרה, ארבעים ימים בלבד לאחר ששמע מה' בעצמו "לא תעשה לך אלוקים אחרים על פני" - הקב"ה מאוד התאכזב מהעם ורצה לכלותו, ולהתחיל עם חדש ממשה רבינו. משה נעמד להתפלל, ופעל שהקב"ה ימחל לעם ישראל, ולא יכלה אותו.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה: "רְאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה, וְהִנֵּה עִם קָשָׁה עָרְף הוּא. וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִי, וַיִּחַר אַפִּי בָהֶם וְאֶכְלֶם, וְאַעֲשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל". וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פָּנָיו ה' אֱלֹהָיו, וַיֹּאמֶר: "לָמָּה ה' יִחַר אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה?"... וַיִּנָּחֵם ה' עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ.

לתלמיד
עמ' 5

מקור 9 ספר במדבר, פרק ו"א, פסוקים א'-ב'

ברוב הפעמים, כאשר בני ישראל התלוננו נגד ה' ומשה, הייתה להם טענה מסוימת; פעם זה היה אוכל, פעם מים. אולם כאן הם התלוננו סתם.

וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְּנִים רַע בְּאֲזְנֵי ה', וַיִּשְׁמַע ה' וַיִּחַר אַפּוֹ, וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה', וַתֹּאכַל בְּקִצָּה הַמַּחֲנֶה. וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה, וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה' וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ.

לתלמיד
עמ' 5

שוב נחלץ משה לעזרה, מתפלל בעדם, ומונע מחרון אף ה' לכלות את ישראל.

1. ראה זהר פרשתנו רכ, א.

2. בחטא העגל - תשא לב, יא ואילך. במתאוננים - בהעלותך יא, ב. במרגלים - שלח יד, יג. וראה פרש"י קורח טז, ד.

מקור 10 ספר במדבר, פרק י"ד, פסוקים י"א-י"ג, י"ט-כ'

גם בסיפור המרגלים – כאשר רובו ככולו של עם ישראל משתכנע מהמרגלים שסרחו, ורוצה לשוב למצרים – רצה הקב"ה לכלות את העם וליצור עם חדש ממשה. שוב נעמד משה להתפלל, והקב"ה מוחל להם.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה, "עַד אָנֹכִי יִנְאַצְנִי הָעָם הַזֶּה, וְעַד אָנֹכִי לֹא יֶאֱמִינוּ בִּי, בְּכָל הָאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ. אֲכַנּוּ בְּדַבָּר וְאוֹרְשָׁנוּ, וְאַעֲשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי גְּדוֹל וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ". וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה': "...סֵלַח נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חַסְדְּךָ, וְכֹאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנֵּה". וַיֹּאמֶר ה', "סֵלַחְתִּי כַּדַּבָּר".

לתלמיד
עמ' 5

מדוע אפוא לא קיבל משה שכר בדומה לפינחס? מדוע הוא לא מקבל "ברית שלום, לו ולזרעו אחריו"?

<< הרבי

ילדיו של משה נדחים מההנהגה

יתירה מזו:

לתלמיד
עמ' 6

לא זו בלבד שלא מצינו אצל משה שכר זה של "בריתי שלום... לו ולזרעו אחריו", אלא אדרבה, מצינו דוקא שהקב"ה נמנע מלתת לו אופן זה של שכר - כביאור חז"ל³ על המסופר להלן בפרשה⁴, שבבקשת משה מהקב"ה "יפקוד ה' גו' איש על העדה", היתה כוונתו "שיירשו בני את כבודי" - והקב"ה לא הסכים על ידו, ואמר "קח לך את יהושע בן נון גו'", היינו שגדולתו של משה לא עברה "לזרעו אחריו".

מקור 11 ספר במדבר, פרק כ"ז, פסוקים ט"ו-י"ח

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר: "יִפְקֹד ה' אֱלֹקֵי הַרוּחַת לְכָל בָּשָׂר, אִישׁ עַל הָעֵדָה. אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֶיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֶיהֶם, וְאֲשֶׁר יוֹצִיֵאם וְאֲשֶׁר יָבִיֵאם, וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה' כְּצֵאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רָעָה". וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה: "קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון, אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ, וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו".

לתלמיד
עמ' 6

משה מבקש מהקב"ה למנות לו יורש. ותמוה: מה פתאום מתייחס משה להסתלקותו מהעולם? מדוע דווקא עכשיו?

כי אחרי שהתורה סיפרה בנוגע לבנות צלפחד שילדים יורשים את אביהם, ואם אין בנים – אפילו בנות יורשות, ניצל משה את ההזדמנות, והחליט שהגיעה העת לבקש שחוק הירושה יחול גם בתוך משפחתו.

מקור 12 במדבר ובה פרשה כ"א, פסוק י"ד

אָמַר מֹשֶׁה, "הֲרֵי הִשְׁעָה שְׂאֲתַבֵּעַ בָּהּ צָרְכִי. אִם הַבָּנוֹת יוֹרְשׁוֹת – בְּדִין הוּא שְׂיִרְשׁוּ בְּנֵי אֶת כְּבוֹדִי".

לתלמיד
עמ' 6

אמר לו הקב"ה: "נצור תאנה יאכל פריה" (משלי כז, יח), בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, והושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משפיע ומעריב בבית הועד שלך. הוא היה מסדר את הספסלים, והוא פורס את המחצלות. הואיל והוא שרתך בכל כחו, פדאי הוא שישמש את ישראל, שאינו מאבד שכרו. קח לך את יהושע בן נון" – לקיים מה שנאמר "נצור תאנה יאכל פריה".

3. תנחומא פרשתנו יא. במדבר"ר פכ"א, יד. פרש"י עה"פ (שם: גדולתו).

4. כו, טז ואילך.

ג. ההבדל הקטן..

<< הרבי

מסירות הנשמה או מסירות הגוף

מהחילוקים שבין עבודת משה לעבודת פינחס:

לתלמיד
עמ' 7

(א) אצל משה, "השיב את חמתי" נפעל על ידי שהתפלל לקב"ה, ותפילתו גרמה לביטול הגזירה מעל בני ישראל מלמעלה. מה שאין כן אצל פינחס היה הדבר באופן כזה, שעל ידי עבודתו "בקנאו את קנאתי" - ובפרט על פי ההדגשה "קנאתי בתוכם" - פעל אצל בני ישראל שיעשו תשובה ועל ידי זה "ויכפר על בני ישראל".

משה רבינו התפלל לה' וסידר את הדברים למעלה. הוא שכנע את הקב"ה לבטל את הגזרה ולמחול לעם ישראל. פינחס, לעומת זאת, סידר את הדברים למטה. הוא עשה את מה שעשה, ובכך עורר את בני ישראל לשוב בתשובה.

(ב) משה התייצב למען בני ישראל עד למסירות נפש⁵ - "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" - מסירות נפש מצד הנשמה⁷. ואילו אצל פינחס היתה מסירות נפש כפשוטה, בהעמידו את גופו בסכנה ממש; וכמובא בדברי חז"ל⁸ שביקשו שבט שמעון להרגו וניצל בדרך נס.

משה מסר את נפשו ברוחניות. הוא אמר לה', "מחני נא מספרך אשר כתבת". זו מסירות נפש נשמתית, אך לא סיכון של מיתה גשמית. פינחס, לעומת זאת, סיכן את עצמו בגשמיות. לאחר שפינחס הרג את נשיא שבט שמעון, רצו בני השבט להרוג אותו, ורק בדרך נס הוא ניצל. פינחס ידע איזה סיכון הוא נוטל. הוא ידע שמדובר בבני שבט שחוטאים בעבודה זרה ובזנות, ושנשיא שבטם מנסה להכשיר זאת - ובוודאי שהם ינסו להגן על הנשיא. ובכל זאת, הוא לא התחשב בכך, נכנס בסכנה והרג אותו.

(מובן ופשוט, שמה שלא מצינו אצל משה ענין של מסירות נפש בגופו, אין פירושו חס ושלום שלא היה משה נכון לזה - ודאי שאילו נדרשה מסירות נפש בפועל, היה משה רבינו עושה כן - אלא טעם הדבר הוא שלא זו היתה מהות עבודתו).

מלמעלה למטה ומלמטה למעלה

הרבי מסביר את החילוק בין עבודתם של משה רבינו ופינחס, שזו הייתה דרך חייהם:

נקודת הביאור בהפרש שבין עבודת משה⁹ לעבודת פינחס¹⁰:

לתלמיד
עמ' 7

עבודת משה היתה בדרך "מלמעלה למטה" - מצד גילוי אור; ואילו עבודת פינחס היתה בדרך "מלמטה למעלה" - זיכוך ה"מטה" והעלאתו "למעלה".

ולכן ענינו של משה היה (בעיקר) - "משה קיבל (מלמעלה למטה) תורה מסיני ומסרה"¹¹ לתלמידיו,

9. וגם מצ"ע: משה תיכף כשנולד "טוב הוא" וגם "נתמלא הבית כולו אורה" (שמות ב, כ. סוטה יב, א) וראה אור"ת עה"פ: פנחס - לא נתכהו עד שהרגו לומר (זבחים קא, ב).
10. בהבא לקמן - ראה סד"ה וידבר גו' פינחס תרע"ה (בהמשך תער"ב חלק ב').
11. אבות בתחילתה.

5. ראה זהר פרשתנו רכ, א.
6. תשא לב, לב.
7. להעיר מדרש"ל (ברכות לב, א. ועוד) עה"פ ויחל משה - אבל מובן שא"ז מסנ"פ דגוף.
8. ראה ספרי ותנחומא ס"פ בלק. סנהדרין פב, ב.

לימוד תורה עם בני ישראל, והתורה מגינה מפני ענינים בלתי רצויים באופן של "תורה אור"¹² - אור דוחה חושך: אור אלקי של התורה פועל (מלמעלה למטה) שהחושך נדחה "מאליו וממילא"¹³; ואילו פינחס עורר אצל בני ישראל על ידי עבודתו תנועה של תשובה - שבירת החושך ועלייה וחזרה לה' יתברך.

תפקידו של משה רבינו היה לקבל מלמעלה ולהוריד למטה. הוא לימד את התורה שהוא קיבל מלמעלה, ותורה זו היא שדוחה את החושך ממילא. ולכן כשיש קשיים, הוא מטפל בהם בדרך הזו - מלמעלה למטה. פינחס, לעומת זאת, טיפל בדברים באופן של מלמטה למעלה. כשיש בעיות, הוא מעורר את העם לתשובה.

וזהו הביאור בנוגע לשני החילוקים הנ"ל בין עבודת משה לעבודת פינחס:

(א) משה, על ידי תפילתו לקב"ה, פעל שהקב"ה יסיר את הגזירה מעל בני ישראל - בדרך מלמעלה למטה; ואילו פינחס פעל זאת על ידי עבודתו ועל ידי תשובת בני ישראל - בדרך מלמטה למעלה.

(ב) אצל משה מסירות הנפש היתה מצד הנשמה, ואילו אצל פינחס - מצד הגוף.

יעיל לאורך זמן

והנפקא מינה בין שני אופני עבודה אלו - בתוצאתם:

כאשר העבודה היא בדרך מלמעלה למטה, מצד גילוי אור, אזי בשעת מעשה ה"מטה" אמנם מואר וממולא בגילוי האור, אבל כיון שה"מטה" גופא לא נזדכך, יתכן, שלאחר שייפסק הגילוי - יוותר ה"מטה" במעמדו ומצבו הקודם.

וזהו שמצינו במתן תורה, שאף על פי שפעל אצל בני ישראל ש"פסקה זוהמתן"¹⁴, הנה גם לאחר זמן זה היה מקום לחטא העגל, שעל ידו "חזרה זוהמתן"¹⁵.

אבל כאשר העבודה היא בדרך מלמטה למעלה, הרי ה"מטה" גופא מזדכך ומתעלה, וזהו ענין של קיימא. ולכן הכפרה שפעל פינחס לא היתה רק לפי שעה, אלא היתה זו כפרה תמידית ודבר "נמשך"¹⁶; וכמובא בספרי על הפסוק "ויכפר על בני ישראל" - "שעד עכשיו לא זו אלא עומד ומכפר עד שיחיו המתים"¹⁷.

הגילוי שבא מלמעלה הוא נעלה - אך תלוי בגילוי אור. ברגע שנפסק הגילוי - נפסק האור. ולכן הגילוי אור שנמשך על בני ישראל במתן תורה, נפסק מיד לאחר חטא העגל. אך מה שמגיע מלמטה, על ידי התשובה של עם ישראל - נשאר איתם לנצח.

פינחס זה אליהו

ובפרט זה ישנה שייכות נוספת בין פינחס לאליהו, כמאמר חז"ל¹⁸ "פינחס הוא אליהו". לפי שגם עבודת אליהו היתה בדרך מלמטה למעלה.

12. משלי ו, כב.
13. לשון אזה"ז - תניא פ"ב.
14. שבת קמו, רע"א. זח"א נב, ב. זח"ב קצג, ב.
15. נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1071 הערה 8. ח"ח ע' 170 הערה 59. וראה המשך תעריב שם.
16. לשון הרגזובי - צפע"נ עה"ת ריש פרשתנו. וראה גם צפע"נ לסנהדרין פב, ב. ובסנהדרין שם: וראוי' כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם.
17. נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1071 הערה 8. ח"ח ע' 170 הערה 59. וראה המשך תעריב שם.

15. זהר שם. וראה תניא ספ"ז. המשך תעריב ח"ב ע' תתקל ואילך.

מקור 13 מדרש אגדה, במדבר, פרק כ"ה

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ הוּא פִּינְקָס הוּא אֱלִיהוּ. אָמַר לוֹ הַקָּב"ה, "אֲתָה נִתְּתָ שְׁלוֹם בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִף לְעֵתִיד לְבּוֹא אֲתָה עֵתִיד לְתַן שְׁלוֹם בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם", שֶׁנֶּאֱמַר, "הֲנִיחָ אֲנֹכִי שְׁלַח לְכֶם אֶת אֱלִיהוּ הַנְּבִיא", "וְהִיתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו", שִׁיְהִיו מְבָרְכִים מִמֶּנִּי לְעוֹלָם.

לתלמיד
עמ' 8

<< הרבי

כפי שידוע הסיפור, שאליהו הנביא החזיר יהודים בתשובה - תשובה מלמטה למעלה.¹⁹

לתלמיד
עמ' 8

מקור 14 ספר מלכים א', פרק י"ח, פסוקים כ"ד, כ"ו, ל', ל"ו-ל"ט

הימים ימי שלטון המלך אחאב בממלכת ישראל. אחאב ואשתו איזבל מפיצים את עבודת האלילים, ובמיוחד את פולחן הבעל.

כאשר המצב מחמיר, אליהו מגיע עם רעיון מקורי. הוא מציע לאחאב לכנס את נביאי הבעל ואת כל העם לעימות פומבי בהר הכרמל, כדי להבהיר אחת ולתמיד מיהו האלוקים האמיתי. אחאב מסכים, והעימות הגדול יוצא לדרך:

התוכחה

וַיִּשְׁלַח אַחְאָב בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְבֹּץ אֶת הַנְּבִיאִים אֵל הַר הַפְּרָמָל.

לתלמיד
עמ' 8

וַיִּגַּשׁ אֱלִיהוּ אֵל כָּל הָעָם וַיֹּאמֶר: "עַד מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסַּעֲפִים?! אִם ה' הָאֱלֹהִים – לָכוּ אַחֲרָיו! וְאִם הַבַּעַל – לָכוּ אַחֲרָיו!" וְלֹא עָנוּ הָעָם אֹתוֹ דָּבָר.

ההצעה

וַיֹּאמֶר אֱלִיהוּ אֵל הָעָם, "אֲנִי נֹתַרְתִּי נְבִיא לַה' לְבַדִּי, וְנְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אִישׁ. וַיִּתְּנוּ לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים וַיִּבְחָרוּ לָהֶם הַפֶּר הָאֶחָד, וַיִּנְתְּחוּהוּ וַיִּשְׂימוּ עַל הָעֵצִים וְאִשׁ לֹא יִשְׂימוּ, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַפֶּר הָאֶחָד, וְנִתְּתִי עַל הָעֵצִים וְאִשׁ לֹא אֲשִׂים. וַיִּקְרָאָתָם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאֲנִי אֶקְרָא בְּשֵׁם ה', וְהָיָה הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר יַעֲנֶה כְּאִשׁ הוּא הָאֱלֹקִים". וַיַּעַן כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ: "טוֹב הַדְּבָר".

לתלמיד
עמ' 8
לתלמיד
עמ' 9

נביאי הבעל מנסים את כוחם

וַיִּקְחוּ אֶת הַפֶּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ, וַיִּקְרָאוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל מִהַבְּקָר וְעַד הַצִּהֲרִים לְאֹמֶר: "הַבַּעַל עֲנֵנוּ!" וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה...

לתלמיד
עמ' 9

תורו של אליהו

וַיֹּאמֶר אֱלִיהוּ לְכָל הָעָם: "גִּזְשׁוּ אֵלַי", וַיִּגִּשׁוּ כָל הָעָם אֵלָיו... וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיִּנְתַּח אֶת הַפֶּר וַיִּשֶׂם עַל הָעֵצִים.

לתלמיד
עמ' 9

וַיְהִי בַעֲלוֹת הַמִּנְחָה, וַיִּגַּשׁ אֱלִיהוּ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר: "ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵינוּ יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל, הַיּוֹם יִנְדַע כִּי אֲתָה אֱלֹקִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאֲנִי עַבְדְּךָ, וּבְדַבְּרְךָ עָשִׂיתִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים

19. מההנחה בלתי מוגה.

הָאֱלֹהִים. עֲנֵנִי ה', עֲנֵנִי, וַיִּדְעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי אֵתָּה ה' הָאֱלֹהִים, וְאַתָּה הִסַּבְתָּ אֶת לִפְּם אַחֲרָיִת".

לתלמיד
עמ' 9

ה' הוא האלוקים!

וּתְפֹל אֵשׁ ה' וְהֵאֵכַל אֶת הָעֵלָה וְאֶת הָעֵצִים וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הָעֶפֶר, וְאֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּתְּעָלָה לַחֲכָה. וַיֵּרָא כֹל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם, וַיֹּאמְרוּ: "ה' הוּא הָאֱלֹהִים! ה' הוּא הָאֱלֹהִים!".

לתלמיד
עמ' 9

עבודתם של אליהו ושל פינחס זהה. ולכן שניהם החזירו את היהודים בתשובה בדרך של מלמטה למעלה.

<< הרבי

וזהו הטעם שהשכר של "בריתי שלום... לו ולזרעו אחריו" ניתן לפינחס דוקא - מכיון שענין זה שפינחס "השיב את חמתי גו'", היה באופן שאין בו שום הפסק, על כן היה גם השכר מדה כנגד מדה, ש"בריתי שלום" נמשך "לו ולזרעו אחריו" ללא הפסק.²⁰

לתלמיד
עמ' 9

מכיון שפינחס השיב את חמתו של הקב"ה בכך שעורר את היהודים לתשובה - שנשאר לנצח - לכן קיבל שכר שממשיך לנצח. ואילו משה, שהשיב את חמתו של ה' על ידי תפילה - מלמעלה למטה, ובאופן זמני - לא קיבל שכר נצחי לזרעו.

ההוראה

ההוראה מזה בעבודה בפועל:

לתלמיד
עמ' 9

יש כאלה שחיותם היא בעניני הנשמה - תורה ותפלה כו', אבל אינם מסורים לעבודה עם ה"מטה", שעניני הגוף יהיו חדורים בקדושה.

או באופן כללי יותר: מי שכלפי עצמו פועל בכל הענינים, לא רק בעניני הנשמה, אלא גם בעניני הגוף ואפילו בחלקו בעולם - ברם הוא נשאר בארבע אמותיו הפרטיות, ועם הזולת וה"חוץ" אינו מתעסק.

יש לדעת שסדר עבודה שכזה אינו תמיד בר קיימא. אמנם בשעה שהוא עוסק בעניני הנשמה הוא נמצא במעמד ומצב של רוממות, אבל אחר כך, כאשר הוא בא במגע עם עניני העולם, הרי לא זו בלבד שאינו מעלה אותם, אלא אדרבה, הם, רחמנא לצלן, פועלים בו ירידה והגשמה.

לתלמיד
עמ' 10

וכן הוא גם בנוגע לכללות ה"מטה" ו"חוץ": בשעה שהוא נמצא בארבע אמותיו הרי הוא בשלימות, אבל אם מזדמן לו מצב שבו הוא מוכרח לבוא במגע עם העולם, עם ה"חוץ", עלול ה"חוץ" להורידו חס ושלום ממדרגתו.

ולכן הדרישה מיהודי היא, שיחד עם העבודה הפנימית בעניני הנשמה, יתעסק גם עם ה"חוץ", עד לחוץ שאין למטה ממנו, שאף הוא יהיה כלי למעינות התורה ומצוות.

משיחת שבת פרשת פינחס ה'תשכ"א
לקוטי שיחות חלק י"ח, פינחס ג', בתרגום ללה"ק

20. ראה המשך תע"ב (דלעיל הערה 31), ד"בריתי שלום" הו"ע "ברית שלומי לא תמוט".

נקודות מפתח

- **לתלמיד**
עמ' 10
בלעם שנכשל במזימתו לקלל את ישראל מייעץ לבלק להכשיל את ישראל בזנות ועבודה זרה. התוכנית מצליחה ואלוקים מבקש להורג את החוטאים.
- זמרי התריס ולקח את הנסיכה המדיינית בפני משה, ושאלו: באם זו אסורה, כיצד נשאת את בת יתרו! בכך הוא רצה להכשיר ולתת לגיטימציה לחטאים. פינחס הורג את זמרי והמדיינית, ועוצר את המגיפה בעם. בתמורה למעשהו זוכה פינחס וזרעו בזכות הכהונה עד עולם.
- שואל הרבי: מה מיוחד במעשה פינחס, ששיכך את כעס ה' וביטל את המגיפה, שלכן זכה לכהונת עולם. הרי משה עשה זאת מספר פעמים בהם ולא זכה לשכר המיוחד הזה. וכשביקש להוריש את תפקידו לבניו, הוא סורב!
- ההסבר: קיימים שתי הבדלים בין משה לפינחס: א. דרך הפעולה של משה היה תפילה לה' – מלמעלה למטה, ושל פינחס היתה לעורר את העם לתשובה – מלמטה למעלה. ב. משה מסר את נשמתו עבור העם ופינחס סיכן את חייו הגשמיים בעבורם.
- ההבדלים הללו נובעים ממהות עבודתם הרוחנית של השניים:
- משה פעל תמיד בדרך מלמעלה למטה. הוא מסר להם את התורה מלמעלה למטה, והיא אמורה להגן עליהם בדרך ממילא מפני דברים לא רצויים. ולכן גם את הגזירות הסיר באמצעות תפילה לה', וכשנדרש מסר את נשמתו הרוחנית עבורם. פינחס עורר את העם לתשובה בדרך של מלמטה למעלה, וכשנדרש מסר את גופו עבור כך.
- ההבדל הוא בתוצאה. השפעה מלמעלה אמנם חזקה, אך לא מחוללת שינוי פנימי לאורך זמן. אולם כאשר השינוי מושג באופן פנימי הוא נותר לנצח.
- זו הסיבה שפינחס זכה לשכר מיוחד שעבר בירושה לצאצאיו לנצח, משום שהשפעתו חדרה למטה והשיגה שינוי מהותי לנצח.

צידה לדרך

- **לתלמיד**
עמ' 11
פינחס מלמד אותנו דבר גדול: שינוי אמיתי לא חייב לבוא מהמנהיגים, מהממסד, או מהשמים. לפעמים, דווקא כשאנחנו פועלים – לא מתוך ציווי, אלא מתוך אמת פנימית – נוצר מהפך אמיתי.
- הכוח של פינחס לא היה בזו שהוא קיבל הוראה, אלא בזו שהוא לא חיכה. הוא הרגיש שהמצב לא יכול להימשך – ופעל.
- ומה שמדהים זה: השינוי הזה הגיע מלמטה למעלה. מהאדם הפשוט – אל העם. מהמעשה הקטן – אל השפעה נצחית.
- וזה אולי המסר הכי חזק:
אם אתה רואה משהו שדורש תיקון – אל תחכה שייגידו לך מה לעשות.
תתחיל אתה. כי כשזה בא מלמטה – זה נכנס ללב, ונשאר לתמיד.